

ШЫН

1969 ч.
АВГУСТ
21
ЧЕТВЕРГ
№ 196 (8042).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

ЭН КҮЖЕНИИШКИНИНГ АЖЫЛ ЭГЕЛЭЭН

Тываның колхозтарынын, совхозтарынын шөлдеринде эн күжениишкиниң, эн харымсалгалыг ажыл — дүжүт ажаап алышкыны кеш хонук бурунгаар эгелээн болгаш хүн бүрү улам калырып, чаа-чаа ажыл-агыйлар анда кирип турар. Август 19-на чедир 10 муң ажыг гектар шөлдүң тарааы кестинген болгаш күрүнеге 1400 тонна хире тараа саттыган.

Тараажыларнын чыл дүргүзүлгө дүжүт ээп чорудуп келген демиселниң соолгу түннелни үндүрүшүнүң бо үлүг кампанияны Улут-Хем районунуң «Улут-Хая», Кызыл хоорай Совединиң «Кок-Тей» совхозтары баштай эгелээнер. «Улут-Хая» совхоз 1020 га кууш чашкан көк-тарааы ажаап дооскан, ам кызыл-тас кезаадезинче кирген.

Ажаап алышкыныга баштай кирген ажыл-агыйлардан «Кок-Тей», «Межегей» совхозтар эки белеткедир, организаастың көргүзүп, ажаадың эки темияни чедип ап турарлар. Билгилге «Кок-Тей» совхозтун тараажылары күрүнеге тараа сатар планын республикада бир дугаарында күүседип, алдарыг тивелген чедип алганнар. Бо чедипкини болза ажаап алышкыныга бүгү талаа-биле харымсалгалыг белеткедирин, бо чутула кампанияны эн организаастыг эгелээниң түннел болур. Кок-тейжилер ам пландан ажыр муң тоннадан ээп эвес тарааы күрүне шыгжамырыгтар урар дөп демиселни турарлар. Шах мындыг эрес-маадырлык күш-ажыл, патриотчу эгелээшкни республиканың бүгү тараажыларында чутажок үзегер-чирек болур узурдур.

Ажаап алышкыныга мындыг эки эгелээшкнелер-биле чергелештер бисте чедир кылдымаал чүдүлдер, организаас чок чоруттар ээп эвес дээрин демелээр херек. СЭКП обкомунун бюрократизм болгаш Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң бо чылдың июль-30-де үндүрген доктаалында комбайннарның болгаш өске-даа техниканы, тараа арыглар, кургалар черлерин белеткедир август 1-ге чедир доо-вар дээн түрүккө, ол айткышкыны дыка хой ажыл-агыйлар, кодаа ажыл-агый органдары кончүг чептес күүсеткен. Республикада 160 хире тараа комбайны, 70 хире силос ажаар комбайн ам-даа септелген үнүзэн. Жаткаларын болгаш автомашиналарын 30 ажыг хууза база септеткен.

Техникадан өске белеткедир ап көрөөнер. Чамдык колхозтарда, совхозтарда хову туралары ам-даа белен эвес. Ховуларда барган кижилерин чамдык хондуктер тер чедипшенинде болгаш инитиниң чепчилген белен эвес болганинда байжандарын чанып, ажылга организаас чок чорутку көргүзүп, үнелг шак-үениң чамдыкы анда эрт-тирер ужурга таварып турар. Чамдык чирек. Республикада эн хой тараадыг «Тивелге» совхозта бригадаларын хой нурууанда ажаап алышкыны эгелээн болза-даа, хову туралары белен эвес, ам утур кылдынып турар. Чамдык бригадаларда столовадар новарлар белеткен албаанында чеп белеткенин турар.

Колхозтарын, совхозтарын болгаш «Сельхозтехника» органдарын мурунда бо хүнерде эн дүрөн шитир-лел чогур сонурааттыгмыс айткыч чүд дүзе, ам белен эвес комбайннарнын болгаш ажаап алышкыныга кирер өске-даа келээ ажыл-агый машиналарын септен, ажылгалга киирер болур. Чамдык-даа комбайн, трактор, тараа соортур автомобил, тараа кезер машина бир хүнде-даа ажылгал чок турбаан чедип алыр херек. Шаңдарда, складтарда байдалды хынап көрүп, чедир кылдымаал чүдүлдерин дарыг эдер чүгүлэ. Бастырылган тарааны ол дораан арыглар, кургалар турарып чедип алыр.

Хову турала бурун мехмизаторларын, тараажыларын ажылгал туртуларынга, културлуг дышталыгмыс тараачылыг кылдыр дерип белеткенин сонгураадып болбас. Колхозтарын, совхозтарын удуртучулары хову тураларыга чүгө мыда доктаалыг ажаадып турар кижилерге эвес, харым хоорайлардан, суурлардан ажаап алышкыныга дузалайып келген кижилерге база таарымчалыг байдаларын тургузар хүлээлелг.

Ажыл-агыйларын агрономдары болгаш бригадирлер тарааларын бижидиң хүн бүрү хайларан киир, калдыг култураны калдыг ары-биле ажаап алыр баш утур паллар, ажаап алышкыныг шынарын шыгым контролга алыр узурдур. Бо талаа-биле үчүткитерин харымсалгалыг база бедир.

Республикада кукуруза ажаап алышкыны эн оожук чоруп турар. Ам бүгү шөлдүң чүгө 15 хуу хирези кестинген. Күстүң оок-доодалы дүжүг өч чокшугаан. Бо култураны оок бетинде ажаап алыр төлөө, ажаап алышкыны хүндүн чок чорудар херек. Ам үзе «Чыраа-Бажы» совхозта кукуруза ажаап алышкынында чүгө үш комбайн, үш авто-машина ажылдап, эн организаас чок чорутку көргүзүп турар. Ындыг байдал биле совхозтун дирекциясы 800 гектар кукурузаны калчар ажаап алыр планда чогур. Бо култураның ажаап алышкыны дүрөн дооскан, бүгү күштерин тараа ажаап алышкыныне моончирин чүгүлэ.

Дүжүт ажаап алышкыны биле мал чептериниң белеткени—бо ийи улуг кампанияны ам катай хаара чорудар апарган. Ычанганш бүгү күштерин, аргаларын мобилиза-таар, таарыштыр тургузар, организаас ажылды белк деп-нелге чорудар узурдур. Партия, совет болгаш өске-даа хой-инити органдары коммунистерин, бүгү активти ажыл-дың харымсалгалыг участоктарыга таарыштыр тургузар, олардан болгаш оларны дамчыштыр киип бурунунден негелден дылдыр херек. Ажаап алышкыныга кииршип турар кижилер бурун ленинчи юбилейин бүдүзүнде улуг үлел бүдүрүшкө бодунуң шылар-ла үлүмүң кииршип көрөй деп бодал-биле ажаадыр узурдур.

Партия, профсоюз болгаш комсомол органдарының чыгышты дээштер организаастары болур. Чарыштын кол сорулгазы — бүгү дүжүтү ой-шаванда, чидирг чок ажаап ап, күрүнеге тараа сатар хүлээлелг ажыр күүседип, оок-биле ленинчи юбилейге болгаш Совет Тыванын 25 чылдың төлөтүгү ужуражы болур.

Депутат сонгукчуларында

Хандагайты сууруну Култура бажынын сонгукчулар дол-дур олурупкан. ССР-нин Дээди Советиниң депутаты Салчак Калбак-Хереквич Тока-биле сонгукчуларын ужуражышкыны эдаа болган.

Эн Тока болуун депутат ажыл-чорудулгазынын зугайын, сонгукчуларын чыгыштарын күүседип талаа-биле ап чоруттуну турар кемчелерин ужуражышкынын киржикчилеринге чуталап берген.

Ленинчи юбилейге болгаш Совет Тыванын 25 чыл оюнга үтүшүр социалист чарышка ажыл-агый, култура тургузушкунун чедипшкнирени өстүр дээш улут күжениишкининг ажылдарынче сонгукчуларын депутат кыйгырган.

ТАРААЖЫЛАР, ДҮЖҮТ АЖААП АЛЫШКЫНЫ—ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

Кок-тейжилерниң баштайгы чедишкени

В. И. Ленинниң төртүтүгүн хүндүн бээр 100 чыл болу-рунга болгаш Совет Тыванын 25 чыл оюнга күш-ажылчы бе-дик көргүзүлгелер ужуражы дээш социалист чарышты калбартышкан. «Кок-Тей» совхозтун ажыл-ишчилери күрү-неге тараа сатарынын чыгыш-планын бистин республика-да бир-ле дугаарында күүседипкен. Кок-тейжилер күрүне шыгжамырыг пландан ажыр ам-даа муң тоннадан ээп эвес эки шынарлыг тарааны урарын шиттирилген.

Эрткен каш хүнүн дүргүзүнде тарааны бышканан кезип ап келген болза, ам массалыг ажаап алышкыны эгелээр.

Чаа дүжүттүн эки шынарлыг тарааы комбайннардан ажыл-агыйнын төп шыныче соксаал чок кирип, арыглар, кургалар тарааны уур-ла чүдүрүш чорудуп турар.

Машина-техника болгаш кижилер күжүн чөп ажылгаар сору-га-биле ажылдарын фронттун таарыштыр эки тургуска.

Ужудушкунда «Космос-294»

1969 чылдың август 19-та Совет Эвилелинге Чер-нин кылмыал «Космос-294» спутнигин ээлчег Эзу-гаар салып үндүрген. Спутникте 1962 чылдың март 16-да СЭТА-нын чарлааны программаны Эзугаар космос делемини шинчилээрин үргүлчүлээр эртем аппаратуразын тургускан.

Спутникте тургускан аппаратура чогумчалыг ажылдап чоруур. Башкарылга-саналга төвү келген мелээрни сайгарып ажылдап турар.

ДООСТУП ТУРАР

Кубань тарааны кезип дооскан. Кода мехмизаторлар, дү-жүт ажаап алыр техниказын, хову мастерлериниң мурактыг тургулгазын мергежилдиг ажылдагылаан, күзүн болгаш ча-аны тараа култураларынын дүжүдүн бүрүн ажаап алган. Бо берге чылда крайнын хой-хой районнарында бир гектардан-на бастырып алган дүжүт ортума-биле 20 пент-нер.

Мурактык колхоз, совхозтар чыл планын хуусаа бетинге күүсеткен, тарааны күрүнеге пландан ажыр салып турар.

КРАСНОДАР.

(СЭТА-нын керр).

Тараа ажаалдазы түлүктээн

Дүжүт ажаап алышкыны тараалаң Танды районда ки-дин түлүктөй берген. Тараа шөлдеринде тракторлар, ком-байнар болгаш автомашина-лар даажы дүн-хүн чокка со-салайп турар. Шаңдарта ажыл-иш хайышкыныг.

«Межегей» совхоз бо тала-а-биле мурунку одурдага чо-руу турар. Уг ажыл-агыйын мехмизаторлары бир муң ажыг гектар кызыл-тасты кес-тирген, оок 600 газымдыг та-мычанын бастырган. Дүүн Ме-жегейиң 30 ажыг тонна та-рааы Кызылдың сайгарыгта баалазында дүжааттыган.

Ажаап алышкынынын баш-тайгы хүннелден эгелээш комбайнер Непомнишиң эн эки ажылдаш, 400 га чериниң тараанын аңгылай кестирген. Георгий Непомниш 240 га чер-нин тараанын кескен.

Күрүнеге продуктулар садып алышкыны

(Август 16-га чедир, чыл планының күүседеш хуу-биле)

РАЙОННАР	СҮТ	ЭТ	ДҮК
Гил-Хем	73,8	37,0	59,8
Кызыл хоорсовет	76,4	37,0	74,3
Толук	68,2	43,8	108,0
Чоюн-Хемчик	59,0	31,3	96,7
Талды	58,9	43,8	92,7
Киа-Хем	58,3	28,9	124,5
Барыш-Хемчик	51,3	44,9	73,5
Улут-Хем	53,8	30,3	86,1
Гай-Тайр	52,0	29,4	85,4
Өв-Уйр	49,0	26,0	86,4
Эрзип	48,5	48,2	91,9
Тес-Хем	43,9	38,8	85,5
Монгун-Тайга	—	16,2	33,2
Республика нитпа-биле	61,6	35,2	86,6
Элп чылын мычар турганы	72,2	40,3	95,8

Ажаап апкан

«Улут-Хая» совхозтун мех-мизаторлары күзүн чалып та-раан 1020 гектар көк-тараа-ның ажаап алышкыны доос-кан. Ам Кок-Чыраа салбар-ның кызыл-тазын дорт ажаап кииркен.

Ажаап алышкыныга 13 ком-байн кииршип турар. Совхозтун хоочун комбайнерлери Оуру Дартай-оол, Оуру Чорбаа олар мурунку одурдага чоруп тур-дарлар. СК-4 комбайн-биле О. Дартай-оол 223 га, О. Чор-баа 166 га шөлдүн көк-тараа-зын кезип, бастырган.

О. ТАБАА.

Олар салышкынын кириер

Кызылдың № 1 автотранспорт бүдүрүл-генин коммунистериниң хуралы болган. СЭКП обкомунун болгаш Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң республиканын бүгү автотранспорт ажылдагыларында, чоллаачыларыга кийтиршип чуталайып көргөн болгаш ийги автотранспорт бү-дүрүлгенин коллективниң чүтк со-вүтүлгенин темияни дүредедир, чаа дү-жүттүн тараанын ажаарыга кииршип та-лаа-биле үнелг эгелээшкнел дептескен.

Ажаап алышкыны үзүнде автотран-спорт ажылдагыларында улуг харымсал-галыг ажыл оонажы турарын барымда-лааш. № 1 АТБ-нин коллектив авто-мобил паргынын ажылгалын үндөшш-

биле экиндер кемчелерин алыршип шит-тирилген. Колхозтарын болгаш совхозтар-нын шаңдарына комбайндан 50.000 то-на тарааны база силос массалыг соортур, 500.000 тонна километринг ажылдап кылы-ры көрдүргөн. Ону күш-ажылды эки ор-ганластап, хүн бүрү оонажыны 120 хуу күүседип тургаш чедип алыр.

Администрация, партбиро болгаш проф-эвилел комитети социалист чарыштын негелдерин ажылдап кылган.

№ 2 АТБ-нин чоллаачылары болгаш сеп-тектчилери № 3 автотранспорт бүдүрүл-генин коллективни социалист чарышка кийтирген. Ажыл-ишчилер алган хүлээл-гени күүседири-биле колхозтарже, совхоз-тарже ажылдап чоруткан.

(Бистинг көрр.).

БИЛИГЛЕРНИНҮНЕР ДӨЗҮ

«Тускай эртемим бар болгай, ол ажырбас, ам чүү чүгө өөрөйр боор» — деп, сагыш чоллаашкыны чотар мыңа дээр. Өөрдилгенин ми-чаар көр чүдүлгеге ам-даа тавар-жы берип болуру хараалайгыч. Ий-чаарга билгилг күжү дээрке кижил-нин номдан би минутаның ажылы алдында эвес болгай. Болгоора-тын трактор заводунуң шыныпшы токары Иван Самсонов кылмыал келген, андан дылды чүгө өөрөн бергеня? Ол оон ажылдын мерге-женин улам сайзыргайкыларын-га дузалаар деп бе? Эштериниң айткыштарына «Шекспиринг чо-гаалдарын оон дылында номчур дээш» — деп ол харылаан.

Боду биолог, академик Вавлов чүгө мың шүлүкчүлүгү шүлүктө-риниң номундан чарылбай, демел-елдер-биле шыгылап каан оозун кезээде хөрөөни карманышта шы-жап алгаш чоруп турганмы? Оон эртем шилчилелдеринг чедипки-нинг болурунга шүлүктел хамаа-рында чок-ла болгай.

Ийет, дүүн номчан ном-биле бү-дүрүлгө богуң ажаадып шылап чүдүлүг дорт холбазы дораан бил-дирмес. Ол мыдыг тодаргай эвес, иччазы-даа оон быжым биче эвес. Коммунист партияның Програм-мазында чуталааны кижиниң дески хөгжүлдеш оок бодуна-даа, ийи-лелде-даа эргежон чүгүлэ. Билгил-дер-биле чепселген кижилер боду утааны байлактыг апар, кижилер-ге ажыкты хойну бээр. Ийиңи чыс-

калга бодуңуң тургужу тып, эн-не херектиг черинге бодуңуң күжүн кииршип, кижилер-биле шып хол-бааны тургузуп, бодуңуң ажыл чо-рудулганын партияның салып берге-ни богуңуң сорулгазы-биле дүжүттүн билер чорук билг чок-ка, ном чокка бодуңуң. Ном бол-за токарыга, эртемденге, эртемге, савыгма, амдыралга чаа кирип чоруур анык кижиге, бажы көгө-рүп улады берген хоочун кижиге—шүлүкчүлүг бир дөм херек.

Чогур өйдүңе шолалыг доозу алган, тускай эртемниң деп дыла-мундар бар дикки! Ол болза өрө-дигенин силерниң доозуңуңуң оон эвес-тир. Социалист инити-лелге ортумак-даа, дооди-даа школ-аа өөрөңгичке билгилерин чогур түннелдерин анаа-ла дыңнадып, мергелди бээрнелден аңгыда, оон улут бедик сорулгазы салып турар. Оон-биле кады калдыг-даа намыс-пыл, калдыг-даа албан ажылга тур-галда кижини доктаама, өөрөң-гичке олар чадкыттар хүлээлгел-гил.

Бисте ном бажы бурундала, өг-бүлө бурундала, бижым-биле кире берген. Чер болбурээде парлап турар бүгү продукцияны дорттун бирээниң Совет Эвилелинде бүдүрү-шүр. Чүгө эртен чылым ийи-л-л-биле барык бүдүн чартык ми-лларда кезек тиражыг 75 муң ап-улуг, биче номнарны чүртка парлап үндүргөн. Номнарны ол кайгамчык-улуг агымдан оларның эн-не чу-

гула, херектин калчар шилип азырлыг.

Хоорайлары чуталааска, өг-дөшүн калдыг-даа суур бурундала библиотекка бар. Олар бистин чүрт-ка 375 муң. Ол дээрке чүгө номнар шыгжакчылары эвес, харын олар болза номчуучуларын номта чаң-чымы хевирешин, номчурунуң културалыг кийиктирер одаглар болур узурдур. Библиотека ажыл-дагыларынын хой муң арышын силерге дуза көргүзүшкө беленир. Чаа номнар дугайында, эн дээр чо-гаалдарын пропандаалар талаа-биле чаа соолу хевирешин олар-нын хой-хөй тып тургузар. Чи-жээлээр, Красноярскте ном өн-үктөрүнүң клузу эки ажылдап турар. Москвада, Ленинградта, Рос-товта, Довенкиде болгаш өске-даа хоорайларда боттарынын номчуку-лары-биле авторларын ужура-жымышкыны, номнар-биле эко-номиктиг, теоретиктиг болгаш эр-тем-техниктиг конференциялар доктаама чорудуп турар. В. И. Ле-нинниң чоллаачылары болгаш оон өлдүр улуг ийи-теоретиктиг сал-гыта кижилерин сонгураалы бо хүнелде туруп көрбөлү-биле өск-көн.

Номнарны пропагандаларын мас-саиң ортузунда идеолотуг акыл-дан чүгүлэ түдүш кезээ кылдыр көрбүшкан, партия органдары-ны библиотекаларын ажылалын шынар байдалыне кичаңгейли-биле хынап кирип, оларга дузын-

көргүзүп турар хүлээлелг. Чам-дык черлерде номчуучулар-биле ажыл ам-даа доктаалы-биле, бе-дик дөңгө чоруттунмай, ном фондугу-биле чедер кылдыр чеге-летимейн турары хонданчыг. Ту-рар түр черлерде библиотекалар силерге херектиг ном тымылбайп баар-даа таварыгта болуп болур. Саратов хоорайның партия органи-зациязы эн кылган мыда библи-отекка чедикши топчүткен, номчу-лг ийи фондугу тургуска, ийи-ча-ганш номларын солужу ап турары-нын аргамжас кескүзү-биле тур-гуп көтөп. Ульяновск, Иваново, Че-лябинск, Оренбург областтарда ийи-г ажылды чедипшкни-биле чо-рудуп турар. Ол эн херекти өске-даа областтар болгаш республика-ларга өттүнүп эдере бээр чутал-жык деп бодар херек.

Силерниң хостуг шак-үңер ам хой болгай. Ону калчар эртертер болан турар силер? Өнүктүрер стадионга барып, ынак команданы дөп «арырыш» саналдан кийги-ри бээр, кожанар база катан, ба-лыктар херекселерин белетей бээр. Спортка халыктыгыра, бо-дуска амалшын холбашкы силер-нин амдыралыңарын шынарлыг болгаш көрүштүр болурун турар. А кезээ кады тергип сүмелечки болгаш өндүк — угааның ном биле чаксаан кады олутуртуп айыч тып алыр.

(ПРАВДАНЫҢ МҮРҮКҮ ЧҮҮЗҮ).

Халхин-Гол хемге япон эжелекчилерни чылча шапканынын 30 чыл болганынга

Амгы үеде аажок байлак улут болгаш биче болушкуннарын арасында Халхин-Гол хемини районунга 1939 чылда болган дайын Совет Эвилелинин амьдыралында төгүлүт болушкуннарын бирээни болуу турары-биле кады, ол болза Совет Эвилелинге удуу шериг авантюрачыларын орталакчыларын сактып алза чогуур сагындырыг болгаш шынтыгы кичээндирг болуу турар.

Совет Эвилелинге удуу да-

йынныг чорудалган Японияны өскүдүп үндүргөн үезин таарылга кылдыр санап болуу бе? Моол Арат Республика чүге япон агрессиянын объекти-ли болу бергенни?

Бирги айтырыгга харыяла-вышаан, ол үеде-ле делегей байдалы аажок дүшкүрүлүт турганын сагындыраа чогууру-телегей чаз дайынныг бүүү-зүнге турган. Барыны чүккө-фашизм, Чоюн чүккө япон им-периализм делегейни чаз да-йынныга күженишкенинг бет-леткенип, ол сорулга-биле бот-

тарынын стратегтиг турушта-рын эжижидип ап турган бол-гай.

Ол байдалдарга делегейни ийги дайынныга белеткег чо-рулгалгаанга база бир эвено бо уааза Ираккы Чоюн чүккө тыялыган: Квантун армиязы-нин Кыдатты эжелеп турган япон шериглери кызыгаарга кеш-даа өлчүк-чөнгөдөрүнни соонда 1939 чылдын майын-төнчүзүнде Халхин-Гол хемини районунга МАР-нын де-вискээрине шүргүп кире берген. Кайы-кайгыга дуузалыжыр

ШЫНГЫ

КЕЗЕМЧЕ

дугайында Совет Эвилелинин болгаш Моол Арат Республиканын арасында 1936 чылдын марта Керэс чарлыгыны, ычтанга МАР-же халдаашкын болган таварылгада Совет Эвилелинин талазында ол туртка бүгү талагы дуузалыжыны көргүзөр апаары болгаш моол чазак-биле дугуржулга дуузаар совет шериглер МАР-нык де-вискээрине турганы япон чазакка билингир турган бол-бай аан. Оон ийни, делегей-нин ийги дайын ателээже чедир сапныг айлар артка, герман фашизминг Совет Эвилелинге халдаарынын дуга-йында айтырыг чүгө уенин айтырыны апарган, ычтаарга Ираккы Чоюн чүк болгаш Ожум океан айтырыларынны талазы-биле Японияны, АКШ-тын, Англияны болгаш Фран-цияны арасында чорудалар дайын-биле шинтирлеттинер апаар деп чүве база Япония чажыт эвес турган болгай. Ону барымдалаан, япон чатыры-чы болушкун Совет Эвилелинге хамаарышкыр болууга алаан аажыггыт стратегтиг байдалы Азия динке ээлеп алырыны, база европейки болгаш америк жаргаллажыкчылары-биле да-йын болган таварылгада ол бай-далды ажылаарыне чүткүл салган.

Ол түнөөл аггросорларын дайын чорудалгаларынны талазы-биле планнап алган хем-чээли-биле база баяткаткы-нын турар: япон шериглери генерал Каматубага команды-латкан алыгы армия кылдыр катыштырган; ол бодунуң со-тавынга 75 муң чытам кижил-ди, 500 улут бооларыг, 200 чедир танкылыг, 350 да-йынчы самолеттуг турган, оон агында, оон сотавынга Барку-тун алыгы шеригиниң ийи ди-визияны база кирип турган.

Мотоалыгы үш дивизия, ийи танк болгаш үш мото-куак шериг бригадалыг, алы-жык-пулемет бригадалыг база кызыгы болгаш бомбалакчы ужал чүлү кезектери составы-га кирип турган совет шериг-лери армия бөлүк кылдыр катыштыргаш, корпус коман-дылакчызы Г. К. Жуковка ко-мандылаткан. Армия бөлүгүн командылакчыларын опера-тивтиг чатыргалыгга Моолдун улустун револютуг армиязы-нын үш алыгы шериг дивизия-ны турган, ол дивизиялар Моолдун улустун армиязынын кол командылакчыларын ора-лакчызы Ж. Жавасурунниң шүтү командылагынын турган.

Хөдөлмөшкенини айдаяк балкарарын болгаш армия бөлүгүн шериглериниң бүгү та-лагы хандыралгаан органи-зааарын 2 рангынын коман-дары Г. М. Штерн баштаан эргелел боттандырган.

Дайын чорудалгалары эге-лэринин мурунда күштерин байлаан алырга, 1939 чылдын майда болгаш июлун баштайгы чартында МАР-нын де-вискээрине турган совет шериглери кириштир санаар-га белин япон шериглерини күжү артык турган, ычтанга ол чорук дүргөн чедириниң чедип алыр деп идегелер оза-га берип турган кыры. Иччал-ла-даа япон империализмин политиканын авантюризми шериг стратегиясында база авантюризмин төртүндүргөн, ычтанга ол япон идегелер боттанып шыдавааны ол. Со-вет-моол шериглери өй-шаан-да күштелдирген болгаш авгу-стун сөөлү декадазында бо-лан кол тулушкуну үезинге чедир олар эжелекчилерни чылча шапарыга эргекчү-чүгүлү бугу-ле чүдүлдүг турган. Японияны политик-тиг болгаш шериг дурутукчу-лары оларын өскүдүп үн-дүргөн авантюризм бурулп жү-жүшкүне чалыш чок таварыш деп чүвени кам уаа бугурун билип алыр аргалыг болган. Иччалла-даа де-вискээр болган аггросору чүл-лаа чү-ве сарылы кирип шыдаваан.

МАР-га совет шериглерини командылагыны июль 6-да кирген комкор Г. К. Жуков-тун баштайгы хемгелдериниң бирээни болза шүргөлдүг ужал чүлүл ол уенин эң дээр-ге самолеттары-биле күштел-дирген болуу. Кызыл Армия-нын Шериг-Агаар Күштериниң өргөдөлүгүнүн начальнигин ора-лакчызы Я. В. Смушкевич-ни баштаары Совет Эвилели-нин чээрби бир Маалыры со-ставтыг бөлүк ужулукчулары

гузарын, чаз-чаа кур күште-рин аккеп алгырын үргүлчү-лө-вишаан турган. Япон коман-дыла шапар халлаашкын кы-ларыга белеткен турган. Ону август 24-ге эгээр кыл-дыр төлөвиги турганы оон соонда илерээн.

Август 20-де 5 шак 45 ми-нутта артиллериянын күчү-лүт боолашкыныры-биле бот-гаш 250 самолеттуг согуш-куну-биле совет-моол шериг-лериң ылап белеткен, ша-пар халлаашкынын дайыла-жышкын чорулары эгелээн; 8 шак 45 минутта кургак шер-иглери атакалап кирген. Илангы август 22-де ту-лушкунуңар кириштир алгырга 600 ажыг самолету ышкыган.

Июль 3-тен 5-ке чедир уе-га Бани-Паган тулушкуну бо-лан. Япон шериглер июль 2-ден 3-ке дүмө Халхин-Гол хем-ин бүүдү көшкөн. МАР-нын 6 дугар алыгы шериг дивизия-ны халлаан болгаш ону аткаарлаар ужурга таварыш-тырган, күрүнө кызыгаары-лан 15 километр ырак барык талада Бани-Паган дагыны де-вискээрине эжелеп алган.

Бани-Паган дагы шүргүп кирип келген бөлүгөжигиниң уузкаар кылдыр бригада командирин М. П. Иовлевке командир М. П. Иовлевке командир брига-дын база И. И. Федюнинский-ге командылаткан. 24 дугар мотоалыгы полку чоруткан. Бистин бомбалакчы болгаш шүргөлдүг ужал чүлүлүг дайынчы дүвүрөзүн меде-виз-биле агаары салып үндүргөн. Танк бригаданын кол күш-тери дайыныны 10 шак 45 минутта барган дораан атака-лаан. Тулушкунуң ийи хондур үргүлчүлөп келген болгаш япон шериглер июль 5-те да-ла хазанын чырып келери бил-ек, келтиге дээр берген. Оларын барган белин тын ме-ди дөп үнөт апон саб-лар боттары үрөп каалап бол-ган. Ындыг тубуруже япон ко-мандыла оон чогуу түнөөл-ди кылып албан болгаш Хал-хин-Гол хеминг чон талакы эринге камгаланышкын тур-

Совет болгаш моол шериг-лер боттары оңмас алар-биле шыппап, маалыр чоруткун, дайынчы мергежидип чалай улегери көргүскөн. За эрес-маалыр 70 совет дайынчы шыгаларын ээди чалазы — Совет Эвилелинин Маалыры ат-биле шапкатын. Чүс-чүс кичи орен, медальдар-биле шапкатын; МАР-нык болгаш Кызыл Армиянык 800 ажыг дайынчыны Моол Арат Респу-бликанын орен, медальдары-биле шапкатын.

В. И. Ленинниң чатыгала-рыга болгаш Коммунист-ти партиянын хөрөнгө шычы Кызыл Армия Совет Эвилели-биле Моол Арат Республиканын удууларынын найыралын улам бижылаш, бодунуң интернационалыг хуладезин алдарыг күтүскөн.

Генерал-полковник

Н. ЛОМОВ.

(СЭТА).

Кызыгаар таварты

Иран — СССР арасынын таа-дамчылыгынын 220 кило-метр дүртүгү совет участо-гуу тууду эгелээн. Тууду-жу-лар 36 метр секцияларын коолайларын туудуштур ка-нап эгелей берген. Дамчы-лыгта шүтүмүнүн эң кезинге-ге ол коолайлар 1220 милли-метр диаметриг болуу.

Совет-иран кызыгаарын Ас-тар хоорайнын де-вискээрине эртер гаш дамчылыгынын шүтүмүлде баштайгы отгар-ларын казып эгелээн. Хоолай бугуручулуктар аккалап ап-риптеринге белеткенп турар. Дамчылыгта шүтүмү 1970 чылга ажыгылга кирер. Бес-тич турутуу оон дамчыштыр чылдында 10 миллиард кубо-метр иран газы ап турар апаар.

(СЭТА-ның корр).

БАКУ.

Редактор К. Н. ДИНА.

МОСКВА. В. И. Ленинниң төртүтүгөн хүлүдиз бээр 100 чыл болурунга туураканган, профессионалдериниң IX Бүгү-өлөөл Спартакиадазы. В. И. Ленин аттыг топ стадион. Чык атлетика талазы-биле түнөөл маргалдаалар.

ЧУРУКТА: үш дамыр халышкын маргалдааларын тыпкелчир Н. Дудкин (Москва). Оон түнөөл 16 метр 28 см.

В. У. Да-сининг фотоу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

Чаа дүжүт далганы

Рыбинскийн комбинат-дөрбөз бо чылын судлоор аргыжылаанын эгелээн үе-зинден бээр чүс муң ажыг тонна тараа хүлөөп алган. Ону дүн-хүн чок боолаваара-дып ажыгалат турар.

Чаа дүжүт тараанын чүдү-ген судлоорунуң кээп тура-ры соксаал чок. «Звенигород» теплоход Довдан ийи муң то-на кызыл-тастыг келген. Оон чүгүн саадаттайн дүжүр берген. Г. Хавостун брига-ды норма дуураа ол чүгүтү 14,5 шак дүргүдүлү дүжүр тургаш, судлоочу шыгжамыр өрзөлдөрүн чүгүн оон ийи шак дүргүдүлү дүжүрүп каашкан.

Комбинаттың техника-биле эки дериттинериниң ачылы-на оң чүкү дүжүрер ша-лыктын. Бо чылын ааа чаа-чаа механизми тургускан, тараа хүлөөп алырынын улам сөйсүрүлүг аргазы ажыгал-тыгнал. Хей далган, крушны Рыбинскийде Мурманский, Воркута, Архангельский, Петроаводский, Согу чү-түн өске-даа хоорайларыне, районларыне чүдүрүп чору-луп турар.

РЫБИСКИЙ, ИРОСТАВЛЬ ОБЛАСТЬ. (СЭТА-ның корр).

Номчукчуларнын чагаалары

Аныяктарнын киржилгеи

«Х Улау хула» колхозтун комсомолчу аныяктары мал-дын халдаарыны аарыла-рына удуу чурдаан, та-рышкыны чорудуп турар. Иштинде 23 муң чок, өл-кү, муң аажык бод малды чурдааа кириген.

Бо аажык мал аажыкын санитаркым Ады-Тулуш Олен-оол эки организастан, 32

кижилик чулда бригаданы идуруп турар. Ам убаас ийги чууданы чорударына белеткенп турарлар. Чуудала аныяктар Б. Байкара, З. Сандан-оол, Д. Док-Хим бол-гон шолалалар. Д. Док-Хим, С. Норбу, Ж. Алай-оол бо-лгон өскөдөр-даа эки аажы-дааннар. В. БАГЫТ-ООЛ. Улау-Хем район.

Өөрүп четтирдим

Кызыл достиниңизинде чуртап тургаш оон хел ба-лар өрзөкчиге сумкам утуп каапкан болдум. Ол сумка иштинге 130 рубль чорган. Уе сумканы Улан-Удэ зоорайда Чоюн сибириниң культу-ра ин-ститудунун 3-ку курсунун студентини Эрес Армадасевич Кужукте тыпкан. менээ өн-дип берди.

Эрес Кужукте оон шыныг чоруу, ак секцидин дээр өс-ж.

рун четтиргенимни солун дөмчөшкөн иштертишкан, аааа улау чедикшилерни күзөдүм.

К. АЛДЫН.

60 тонна арбайны кым харылаарыл?

«Найырал» совхозтун Бу-луң-Терек салбырында бо чыл-дын март айда мал чени чок болуп, мал-маган бөргөдөп, хо-рамка улам көвүдөп туруп берген. Ам канчаар, улуг шү-дөп, анша-хоректи үндүрүп тургаш, Саян ындындан арбай салып экигелеш. Аймырларын бригаданында сарай аяндада төп каан арбайның кырыкча холуй төпкөн. Ону ол доозан

малчынарже үлөп чоруппаан-да. Хүн чылыр, хар эрирге, сарай кырындан баткан дамы арбайны шыгыдып каалган. Оң уламындан хайыраан ар-бай малдык-да, кижиниң-даа чени болбай, ол-ла черинге ирип-дуудуп чыткан.

Чаа дүжүтү ажаал алы-рынга белеткенип, шаңкы, складты, сарайны аштап ары-лаары негеттинип келген. Шаң

эргелекчи Александр Дар-ман ол ирип-дуудан 60 тонна арбайны каа «орнукушары-ны» аргазын дилеп эгелээн. Бүлүдөр-биле оңгар касты-гаш, шеф организастан. Шаң-кын бок-сагы-биле кады ол арбайны онгарга «орнукуш-дуп» каалган.

60 тонна арбай, артында Саян ындындан сөөртүп эки-келген, күрүнөге найы хире

могарал болурун «Найырал» совхозтун, оон Булуң-Терек салбырынын удуушкунулары сапал көрүнүр. Бо могарал-ды кым харылаарыл? Азы күрүнөчиге могаралы болуп хе-вээр артар бе? Чөм чогундан минтининг мал амыгыны база могарал болган болгай. Маңаа чогуур түнөөлде черле кылза чогуур.

С. АШАН-ООЛ.

Кызыл, Шетинкин — Кравченко кулмчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун орадакчыларын, болгаш пропаган-дизиниң 35-24, харысалгалыг секретарынын 23-35, партийни амьдырал кылдынын 23-54, культу-ра кылдынын 37-13, кааа ажал-агыл кылдынын 21-47, улутурун кылдынын 22-64, чааа база совет туругуз кылдынын 21-27, информация кылдынын 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбеп барганда 32-75 телефонче долгар.

Гыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинин чанында паралаа эргелелин типографиясы. (Кызыл, Шетинкин — Кравченко кулмчузу, 1.).

ТС-0096

редакциянын президи

Солун неделяда алды катап үнер